

Jolanta Kulpińska

Programy badań nad pracą w latach 1980-1985

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 36, 215-216

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROGRAMY BADAŃ NAD PRACĄ W LATACH 1980–1985

Instytut Socjologii UŁ jest koordynatorem programu badań pt. „Człowiek i Praca. Humanizacja Pracy”. Jest to program centralnie sterowany, międzyresortowy (MR.III.4). Kierownikiem Programu jest J. Kulpińska. Program ma charakter interdyscyplinarny i obejmuje najważniejsze dziedziny kompleksu człowiek – praca, analizowane z punktu widzenia ekonomicznego, prawnego, socjologicznego i psychologicznego. Tym co jednoczy liczny zespół badaczy jest poszukiwanie, w jaki sposób można rozwiązywać problemy pracy, aby uczynić ją i bardziej efektywną i bardziej dostosowaną do potrzeb i dążeń pracownika.

Lata, w których badania są prowadzone narzucają dwie ogólniejsze kwestie, na które należy odpowiedzieć chcąc rozwiązać każdy niemal z ponad 50 badanych tematów – jest to mianowicie ukazanie źródeł, przejawów i skutków kryzysu społeczno-ekonomicznego oraz ukazanie uwarunkowań procesu wdrażania reformy zarządzania gospodarką. Niewątpliwie badania pokażą na czym polegają zjawiska dysfunkcyjne w naszym systemie pracy. Raport końcowy badań, przygotowywany na koniec 1985 r. winien zarysować również dalsze perspektywy badań, a także zaproponować wnioski o charakterze praktycznym. Ukazała się publikacja materiałów konferencyjnych *Unattractive Work* (Sofia 1985).

W styczniu 1986 r. w Jabłonie (Polska) odbyła się konferencja zorganizowana przez Instytut Socjologii UŁ i Komitet Nauk Socjologicznych PAN nt. „Teoretyczne i metodologiczne tendencje w socjologii pracy”. Uczestniczyło w niej około 30 osób z 11 krajów (głównie członków Komitetu Badawczego Socjologii Pracy)¹. A oto główne dziedziny badań:

1. Zatrudnienie. Między innymi badanie wykorzystania kwalifikacji różnych poziomów w przedsiębiorstwach łódzkiego makroregionu na tle rynku pracy i perspektyw rozwojowych (kierownik grupy tematycznej – prof. H. Mortimer-Szymczak UŁ).

2. Polityka personalna – jej zdeterminowanie przez system zarządzania gospodarką i wymogi reformy. Funkcjonowanie niektórych instytucji polityki personalnej, jak oceny pracowników, konkursy na stanowiska kierownicze, służby pracownicze. (Kierownik grupy tematycznej – prof. J. Orczyk – AE Poznań).

3. Kierunki racjonalizacji płac. Ocena aktualnego stanu w zakresie płac w ujęciu branżowym i terytorialnym – instytucje kształtowania płac: układy zbiorowe, centralne regulacje, wartościowanie pracy, systemy zakładowe. (Kierownik grupy tematycznej – prof. S. Borkowska UŁ).

4. Humanizacja organizacji pracy. Uwarunkowania aktualnych rozwiązań organizacyjnych w odniesieniu do różnych typów stanowisk pracy (produkcyjne, pomocnicze, biurowe). Propozycje rozwiązań – nowych form organizacji pracy. (Kierownik grupy tematycznej – prof. Z. Mikołajczyk UŁ).

5. Zachowania i postawy pracownicze. Można wyróżnić trzy bloki problemowe, obejmujące 14 badań socjologicznych i psychologicznych:

¹Omówienie konferencji będzie opublikowane w „Humanizacji Pracy” i „Studiach Socjologicznych”.

- są to badania postaw wobec pracy z punktu widzenia norm i wartości oraz interesów i dążeń pracowników różnych typów przedsiębiorstw,
- badania niektórych specyficznych typów postaw, ważnych dla reformy gospodarczej, jak poczucie podmiotowości, poczucie odpowiedzialności, innowacyjność, przedsiębiorczość,
- badania specyficznych sytuacji i reakcji na nie, jak wprowadzanie nowej techniki i nowej organizacji, samorząd pracowniczy (Kierownik grupy tematycznej – prof. J. Kulpińska UŁ).

6. Problemy prawa pracy. Pozycja prawna pracownika i załogi w świetle aktualnego ustawodawstwa pracy, zwłaszcza samorząd pracowniczy (Kierownik grupy tematycznej – doc. H. Lewandowski UŁ).

7. Ubezpieczenia społeczne – ich finansowanie, związki z prawem pracy (Kierownik grupy tematycznej – doc. M. Seweryński UŁ).

W realizacji programu, złożonego z ponad 50 badań (tematów) uczestniczy około 150 osób z wielu uczelni i PAN, reprezentujących kilka dyscyplin społecznych. Wyniki badań są publikowane – niestety – w sposób rozproszony. Przewiduje się serię raportów końcowych oraz syntetyczne opracowanie końcowe. Publikacje te zapewne ukaza się za kilka lat.

Należy także wymienić kilka konferencji skupiających wielu badaczy problemów warunków pracy (także ochrony pracy i zdrowia) zorganizowanych przez Komisję Problemów Pracy Komitetu Badań i Prognoz „Polska 2000” PAN pod kierunkiem prof. J. Kordaszewskiego, a także Konferencje Komitetu Problemów Pracy i Polityki Społecznej PAN. Konfrontacja wyników badań i koncepcji, diagnoz i propozycji przedstawionych w ramach wymienionych i innych zespołów zasługuje na upowszechnienie i uwagę.

JOLANTA KULPIŃSKA

MIĘDZYNARODOWE PROGRAMY BADAŃ NAD PRACĄ

European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences (Vienna Centre) jest placówką Międzynarodowej Rady Nauk Społecznych, której celem jest inicjowanie i koordynowanie badań obejmujących kraje o różnych systemach politycznych i społecznych. W 1981 r. Ośrodek pod kierunkiem P. Grootingsa rozpoczął realizację programu „Praca”, na który składa się kilka tematów:

1. Nowe formy organizacji pracy. Wraz z Węgierskim Instytutem Pracy zorganizowano konferencję poświęconą ekonomicznym i społecznym uwarunkowaniom innowacji organizacyjnych. Konferencja odbyła się w maju 1984 r., skupiając 50 osób z 17 krajów. Przedstawiono 32 referaty poświęcone doświadczeniom krajowym. Dyskusja toczyła się jednak głównie wokół problemów i porównań międzynarodowych w zakresie stosunku do taylorizmu, sposobu regulacji wydajności, nowych strategii organizacyjnych w związku z nową techniką, zachowań aktorów społecznych. Zwrócono uwagę na spadek zainteresowania nowymi formami, zwłaszcza grupami autonomicznymi, przejęcie inicjatywy reorganizacyjnej przez menadżerów, rolę nauk społecznych w tych procesach itp. Przewiduje się opublikowanie materiałów konferencyjnych oraz dalszą pracę zespołu, który utworzył się na konferencji, a który skoncentruje się na problemach porównań międzynarodowych. Z Polski w konferencji uczestniczyli (z referatami): H. Strzemińska (Instytut Pracy i Spraw Socjalnych),